

Ролята на военния фактор в политиката за сигурност

*Лекция на заместник-началника на отбраната вицеадмирал Минко Кавалджиев
при откриването на новата учебна 2010/2011 година
във Военна академия „Г. С. Раковски”
1 септември 2010 г., София*

**Уважаеми господин министър,
Господа генерали, адмирали и офицери,
Дами и господа,**

Искам да изкажа благодарност към ръководството на Военна академия „Георги Стойков Раковски” и академичната общност за предоставената ми възможност да споделя с Вас виждания на военното ръководство по въпросите на “Ролята на военния фактор в политиката за сигурност”.

Глобалните промени в края на ХХ век създадоха нови световни проблеми, носещи стратегически последици и имащи противоречив характер. Тези проблеми засягат самото съществуване на човечеството, трудно се локализируют, а разрешаването им може да стане само с общи усилия.

Последиците от мащабните промени включват не само нови заплахи за сигурността, но и нови възможности за нейното укрепване.

Възниква потребността от изграждане на глобална система за сигурност, която да гарантира функционирането на глобалната икономика, защото глобалната война, като резултат от конфликт между враждуващи общности, е по-малко вероятна, отколкото глобален хаос от загуба на политически контрол над събитията.

1. Среда на сигурност.

Стратегическата среда на сигурност е сложна, динамична и с трудно предвидими измерения. Влияние върху формирането ѝ оказват: глобализацията; вътрешните и регионалните конфликти; проблемните държави; асиметричните рискове и заплахи; разпространяването на оръжията за масово унищожение (ОМУ); кризисните явления във финансовата и икономическата сфера; европейска и евроатлантическа интеграция; демографските, екологичните, климатичните и здравните проблеми; усилията на международната демократична общност за поддържане на мира и стабилността.

Процесите на глобализация влияят нееднозначно върху формирането на различните аспекти на средата на сигурност. Те създават условия за развитие на връзките между държавите, но и задълбочават икономическото и социалното неравенство и дисбалансът в развитието на страните и демографските диспропорции. Кризисните финансови и икономически явления в света се отразяват негативно не само върху вътрешната стабилност на държавите и международните отношения, но и върху сектора на сигурност и отбрана.

Страните със слаба държавност оказват съществено влияние върху формирането на стратегическата среда на сигурност. Същевременно нараства ролята на различни недържавни структури (икономически и финансови групировки, неправителствени организации, племенни обединения, радикални религиозни общности, трансгранични криминални мрежи, екстремистки групи и др.), които се опитват да влияят върху световния ред, обстановката и облика на военните действия в кризисните региони.

Ключово влияние върху стратегическата среда на сигурност оказват асиметричните и другите транснационални рискове и заплахи, особено международния тероризъм. Терористичните организации децентрализират структурите си, което затруднява локализирането и неутрализирането на отделните им елементи. Увеличават се възможностите терористите да използват радиоактивни материали, химически и биологични агенти. Нарасналите ангажименти на Република България за гарантиране на международната сигурност поставят и военните ни контингенти, участващи в операции и мисии извън територията на страната под потенциалната заплаха от терористични атаки.

Съществува развиваща се и нарастваща заплаха от нанасяне на удари по стратегически обекти на територията на Република България с балистични ракети от страни в отдалечени региони.

Рисковете от разпространяване на ОМУ се увеличават вследствие засиления интерес на някои страни към придобиването им, разширяващият се достъп до технологиите за тяхното производство и пренасяне, както и поради проблемите по съхраняването на ядрено оръжие и радиоактивни материали.

Нарастват заплахите за морските комуникации и хуманитарната помощ в някои райони на света поради активизирането на пиратски групи. Тяхното неутрализиране налага ангажирането и на военни сили и средства, включително на НАТО и ЕС.

Увеличават се рисковете за информационната сигурност и от кибернетични атаки на стратегически граждански и военни комуникационно-информационни системи и на сили, участващи в международни операции и мисии. Те се пораждат от динамичното развитие на технологиите, разширяването на кръга от престъпни и екстремистки организации и хакери, които се опитват да осъществят нерегламентиран достъп до класифицираната информация, създавана, обработвана, съхранявана и пренасяна в АИС или мрежи.

Военните аспекти на средата на сигурност придобиха нови измерения вследствие на политическите промени в света и в Европа, разширяването на спектъра на асиметричните рискове и заплахи и намаляването на значението на някои фактори, които в миналото влияеха върху мисиите и подготовката на въоръжените сили. Заплахата от възникване на мащабен международен военен конфликт е значително редуцирана, поради липсата на междублоково противопоставяне и наложилата се необходимост от взаимодействие между държавите за неутрализиране на съвременните рискове и заплахи. Продължават обаче да съществуват регионални огнища на напрежение и нестабилност, в които са ангажирани и военни ресурси.

Транснационалната организирана престъпност и нелегалните трафици на хора, наркотици и оръжие застрашават не само стабилността на държавите, но и световния икономически ред и усложняват стратегическата среда на сигурност.

Проблемите, свързани с недостига на енергийни и природни ресурси се превръщат във все по-сериозно предизвикателство за всички страни. В този контекст енергийната сигурност придобива нови измерения, а рисковете и заплахите в тази област произтичат от засиленото противоборство на интереси, действията на терористични групи и въоръжени формирования и наличието на нерешени конфликти в районите на добиване и транспортиране на ресурси.

Промените в климата, природните аномалии и бедствия, както и широкото разпространение на опасни болести допълнително усложняват съществуващите проблеми - бедност, социално напрежение, екологична обстановка, като застрашават управлението и стабилността на държавите. Те създават предпоставки за вътрешни конфликти и хуманитарни кризи, които изискват заделяне на сериозни човешки, финансови и военни ресурси за тяхното разрешаване.

Опасности за екологичната сигурност произтичат от климатични промени и последиците от тях, възникване на природни и стихийни бедствия и катастрофи, промишлени аварии с изтичане на вредни емисии, трансгранично замърсяване на въздуха, водите и крайбрежната ивица, радиационно замърсяване на отделни територии, както и от повишената активност на международния тероризъм. Те създават рискове и за военните контингенти, участващи в международни мисии и операции.

Положително влияние върху стратегическата среда на сигурност оказват утвърждаването на многостранното партньорство, процесът на трансформация на водещите международни организации (ООН, НАТО, ЕС и ОССЕ) в съответствие с промените в средата на сигурност и прилагането на всеобхватен подход, основан на политически, икономически, отбранителни, информационни, технологични и граждански инструменти и усилия

За глобалната среда на сигурност важно значение имат стратегическият диалог и партньорството на САЩ, НАТО и ЕС с Русия по въпросите на борбата срещу тероризма, разпространението и контрола на въоръженията. Изграждането на балансирано отношение между тези важни международни фактори ще оказва трайно влияние върху развитието на стратегическата среда на сигурност.

В НАТО и ЕС се утвърждават принципите на неделимост на сигурността и на съюзната солидарност. Развитието на интеграционните процеси, трансатлантическото сътрудничество и партньорството с държави от различни региони на света имат важно значение за уреждането на основните международни въпроси и за укрепването на международната сигурност.

В Европа като трайна тенденция се очертава изграждането на общо политическо, икономическо, социално, отбранително и правно пространство. За това допринасят европейската и евроатлантическа интеграция, активното двустранно и многостранно сътрудничество в областта на отбраната, вътрешната сигурност и правозащитната дейност, усъвършенстваните механизми за контрол върху въоръженията. Засили се ролята на ЕС за укрепване на доверието и сигурността извън територията на съюза. Лисабонският договор осигурява на ЕС

необходимата правна рамка и инструменти за реализиране на европейските политики, включително в областта на общата политика за сигурност и отбрана.

В Югоизточна Европа водеща е тенденцията към по-нататъшно стабилизиране и пълноценно включване на региона в евроатлантическото пространство. За това допринасят редуцирането на военните способности на държавите, приемането на нови отбранителни стратегии, в които на преден план са изведени противодействието на асиметричните заплахи и разширяването на двустранното и регионалното сътрудничество.

В Западните Балкани преобладават положителните тенденции, благодарение на активното ангажиране на международната общност с разрешаването на проблемите и общите външнополитически приоритети на страните - интегриране в европейските и евроатлантическите структури. Сериозни са обаче предизвикателствата пред демократичното и устойчиво развитие и противодействието на асиметричните рискове и заплахи за сигурността. Независимо от това малко вероятно е да бъде провокиран регионален въоръжен конфликт.

Нараства значението на Черноморския регион за международната сигурност, включително за Република България, поради ролята му на свързващо звено между Европа, Близкия Изток и Азия, наличието на така наречените „замразени конфликти“, дейността на терористични структури и преминаващите през него транснационални енергийни и транспортни трасета, както и ангажиментите на нашата страна по охраната на външните граници на НАТО и ЕС.

Средата на сигурност в Близкия Изток е от съществено значение за стратегическата среда на сигурност поради нерешените конфликти, действията на терористични организации, наличието на оръжия за масово унищожение в някои от страните, нелегалния трафик на хора, наркотици и финансови средства.

Обстановката в Средна Азия, особено в Афганистан, има важно значение за международната сигурност, в т.ч. за сигурността на Република България, тъй като изисква трайно политическо и икономическо стабилизиране на региона, противодействие на тероризма и на нелегалния трафик на наркотици и хора.

Неразрешените конфликти в Африка, действията на сепаратистки и терористични групи, морското пиратство, хуманитарните кризи и организираната престъпност пораждаат транснационални рискове и заплахи за глобалната сигурност.

Съществените и динамични промени в стратегическата среда на сигурност изискват трансформиране на националните системи за сигурност и отбрана, както и разработване на нови доктринални схващания за изграждането, подготовката и използването на въоръжените сили.

Членството на Република България в НАТО и ЕС и обстоятелството, че нито една от съседните държави не я разглежда като потенциален противник, са определящи за националната сигурност и отбраната на страната. Те ще възпрепятстват появата на пряка военна заплаха за суверенитета и териториалната цялост на Република България в дългосрочна перспектива.

Динамичната и сложна геостратегическа среда повишава отговорностите на военното разузнаване за ранно предупреждаване за рисковете и заплахите за сигурността и отбраната на страната, за своевременно разузнавателно осигуряване

на държавното и военното ръководство и поддръжка на контингентите от Българската армия, като и за изпълняване на ангажиментите към НАТО и ЕС.

Тенденциите в стратегическата среда на сигурност показват, че и в бъдеще е възможно да възникват конфликти и кризисни ситуации в различни части на света, което ще налага рисковете и заплахите за националната сигурност и отбраната на Република България да бъдат посрещани там, където се пораждат, включително и далече извън територията на страната. Това ще постави изисквания към въоръжените сили за приоритетно изграждане и развитие на способности за участие в международни операции и мисии на НАТО и ЕС или с мандат на ООН, както и тяхното хармонизиране с гражданските и обществените усилия и нагласи.

Военностратегическата среда ще продължи да се развива и ще бъде повлияна от непредвидими и динамични политически, социални, технологични и военни процеси. Конфликтите ще бъдат по-сложни, непредсказуеми и по-трудни за управление. Това изисква гъвкаво развитие на политиката, организацията, оперативните концепции и преди всичко на способностите, бъдещите сили и командна структура на въоръжените сили.

2. Политика за сигурност.

Светът пристъпи в XXI век с постиженията, проблемите и страховете на миналия век, но и с огромни надежди за бъдещето. За съжаление началото на новия век разруши илюзиите на прогресивното човечество за разрешаване на конфликтите с мирни средства. Запази се тенденцията на използване на военна сила, като основен инструмент за постигане на политическите цели и то със значително по-широк обхват.

В съответствие с международното право само **държавите** имат юридическия монопол да използват сила в международните отношения. При провеждане на операции по поддържане на мира, те като суверен предоставят военните си способности на съюзи, коалиции или организации, като им отдават правомощия за тяхното използване, за което се изисква санкция от Съвета за сигурност на ООН и предоставяне на мандат.

От това следва, че е необходимо да разгледаме ролята на въоръжените сили, като инструмент на държавата при провеждането на националната политика.

Националната политика за сигурност е целенасочен комплекс от дейности за постигане на националните интереси, чрез въздействие на факторите на външната среда посредством нейните инструменти.

Инструментите на националната политика за сигурност са:

- **Дипломация** - Това е най-често използваната форма на взаимодействие или въздействие в сферата на международната сигурност.

- **Икономика** – Тя е в основата на съществуването на човечеството, поради което се явява един от ефективните инструменти за провеждане на националната политика, особено в период на стабилизация на държава или регион. Формите за нейното използване варират от налагането на санкции до поддръжка и са неизменна част от политиката на сигурност.

- **Военна сила** – По принцип използването на военна сила е крайно средство за постигане целите на политиката на сигурност. Спектърът за нейното използване

е твърде широк, варира от скрито използване (шпиониране и саботажи), през демонстрация на сила, до широкомащабна конвенционална или ядрена война.

• **Информационно въздействие.** Съвременните възможности за произвеждане и разпространение на информация са колосални. Изпращането на послания до огромна аудитория е важна характеристика на съвременната среда на сигурност. Практически всички субекти в сферата на сигурността използват този инструмент за сплашване или възпиране, както и за търсене на взаимна изгода.

Инструментите на властта могат да се използват в „мек“ вариант, когато дипломатите се стремят да повлияят на противостоящата страна да провежда една или друга политика, или в „твърд“ вариант, включващ заплахата от използване на военна сила.

Националните интереси имат основна, целеполагаща роля в политиката по сигурността и по-специално в областта на отбраната.

Националните интереси са потребностите и желанията на нацията в контекста на международната обстановка. Националните интереси на държавата и нацията определят нейното участие като суверен на световната сцена. Те са основа за определянето на националните цели и формирането на политиката, включително в областта на сигурността.

От гледна точка на националната сигурност националните интересите се класифицират по категории в зависимост от техния характер и по приоритети. Важността на интересите е средство за определяне на приоритетите. Без определянето на приоритетите на интересите съществува опасност от възникване на несъответствие между целите и ресурсите.

Ролята на въоръжените сили е да допринася за осъществяване на националните интереси, гарантиране на териториалната цялост, независимостта и сигурността на страната, заедно с войските на съюзниците да възпират и да побеждават вероятни противници, да допринасят за задържане на заплахите далеч от границите на страната за запазване на международния мир и сигурност.

3. Развитие на въоръжените сили като фактор на сигурността.

Изграждането на въоръжените сили, като един от основните инструменти на политиката за сигурност, е процес, изискващ непрекъснато отчитане на динамиката на развитие на факторите, влияещи върху средата на сигурност, новите тенденции, необходимостта от развитие на способностите, търсене на баланс между изразходвани средства и постигнати резултати. Този процес се провежда в съответствие с протичащите трансформационни процеси в НАТО и сектора за сигурност на Европейския съюз. В този смисъл България полага и ще продължи да полага усилия за изпълнение на поетите ангажменти, но последните години се оказаха изключително трудни.

Поради глобалната финансова криза разходите на Министерство на отбраната за 2011 г. са намалени с 34 %, съответно с 522 млн. лв., в сравнение с прогнозата от 2008 г.

Относителният дял на разходите за отбрана, спрямо Брутният вътрешен продукт (БВП) на страната през следващите години е с очертана тенденция на

намаляване: от 1,38 % през 2011 г., се предвижда да достигне, съответно 1,29 % през 2012 г. и 1,20 % през 2013 г.

В определенията за Министерството на отбраната разходни тавани за периода не са осигурени следните дейности:

- поддръжка на въоръжението и техниката;
- цялата програма за модернизация (свързана с изпълнението на Целите на ВС на НАТО);
- непосредствената издръжка на структурите и формиранията от Министерството на отбраната е ограничена, което ще се отрази на изпълнението на задачите и мисиите на ВС по отбраната и сигурността на страната;
- поддържането на бойната подготовка.

Тази неосигуреност наложи да бъде извършен анализ на икономическата ефективност и ефикасността на системата за отбрана и въоръжените сили, съобразно променените икономически възможности на страната. Анализирайки статистически данни за икономическото развитие и разходите за отбрана на страните-членки на НАТО и ЕС се очертаха следните изводи за актуално състояние на отбраната и въоръжените сили и реалната цена, на която българското общество получава своята сигурност и отбрана.

Сравнявайки демографските параметри и числеността на армията, Република България се нарежда сред първите места по брой военнорслужещи спрямо броя на своето население.

По размер на brutния вътрешен продукт (БВП) на глава от населението, Република България е на предпоследно място в ЕС и НАТО през 2009 г., а в същото време с разходи за отбрана от 1,92 % от БВП за същата година, страната е на десето място от 34 държави, което показва сериозно натоварване на националната икономика в интерес на отбраната и въоръжените сили.

Тези показатели сочат, че нито икономически, нито демографски България може да си позволи да поддържа система за отбрана, която не функционира в пълно съответствие с наличните възможности.

Анализът на разходите за отбрана показва сериозен дисбаланс породен от драстичните съкращения на бюджета за отбрана, комбинирани с воденото до момента необвързано с реалните възможности на икономиката отбранително планиране.

Да това е факт, но също така е факт, че армията ни е призвана да гарантира суверенитета, сигурността и независимостта на страната, да защитава нейната териториална цялост. За това ни е необходима не многочислена, а отлично подготвена и модерно въоръжена войска. Годишите на преход обърнаха наопаки строежа на обществото. Наложилите се промени в икономическата, политическата и социалната сфери просто нямаше как да не рефлектират и върху състоянието на Българската армия. Реформата започна плахо, за да вземе постепенно съвсем реални измерения, но улисани в тези бурни промени ние сме длъжни да не допуснем въоръжените сили безвъзвратно да загубят способности, които може да ни потрябват в бъдеще.

Всичко това наложи в хода на реформата да се проведе „Преглед на структурите”.

Целта на този преглед е реорганизиране и изграждане, в рамките на наличните и прогнозни финансови ресурси, на един комплект оперативно съвместими въоръжени сили за изпълнение на пълния спектър от мисии и задачи.

Основните ръководни принципи при провеждане на прегледа са:

- практическо прилагане на държавната политика в областта на отбраната, определена в Конституцията, Закона за отбраната и въоръжените сили, международните договори, по които Република България е страна, и програмата на правителството;

- осъществяване на ефективен демократичен и граждански контрол върху въоръжените сили;

- резултатите от прегледа да не се обвързват със сега съществуващата нормативна база;

- изграждане на един комплект въоръжени сили по стандартите на НАТО;

- параметрите от Актуализирания план за организационно изграждане и развитие на въоръжените сили да бъдат основа за прегледа на структурата на силите и евентуалното редуциране на тяхната численост;

- предложенията за развитие на въоръжените сили да не се базират на сега съществуващите структури;

- способностите и структурите да се обвързват с основните военни задачи, а поддържащите и допълнителни задачи, по които МО не е водеща организация – да се изпълняват само с използване на вече изградени способности;

- освобождаване на структурите от въоръжените сили от неприсъщи функции.

Прегледът на структурата на въоръжените сили се проведе при следните допускания:

- вероятността от военна агресия срещу територията на Република България е минимална. При възникване на такава заплаха, времето за реагиране ще бъде достатъчно, за да бъде организирана адекватна реакция, както и активиране на Съюзната система за колективна отбрана;

- приоритет за Република България през следващите години е участието на формирования от въоръжените сили в многонационални операции, извън територията на страната със сравнително голяма продължителност на участие на силите с предвидена ротация;

- ограничени финансови ресурси за отбрана. Финансовите ресурси за отбрана са в рамките на тригодишната бюджетна прогноза на Министерство на финансите. За последващите три години за основа да се използва прогнозата за 2012 г.;

- заложен приоритизиран дефицит от способности с отчитане на допустимия риск.

Прегледът на структурите, който ние провеждаме, се основава на процес на планиране базиран на способности, който е подходящ за съвременната среда на сигурност, където не са ясни конкретните заплахи и прилагането само на военен отговор е рядко приложимо. Съвкупността на потенциалите военни задачи се определят по-скоро от съображенията за сигурност, отколкото от заплахите.

Прилагането на този процес на планиране, фокусиран върху недостига на специфични способности, ни дава възможност да разрешим по възможно най-добрия начин противоречието между големите изисквания и ограничените ресурси.

Освен това създава пряка връзка със Стратегията за национална сигурност и Националната отбранителна стратегия, като осигурява здрава основа за изграждане на баланса между целите и средствата.

В контекста на използваната методология, военната способност се определя като възможността на всеки елемент от структурата на въоръжените сили да изпълнени дадена задача при определени условия в съответствие с приетите стандарти. Същата се постига чрез комбинация от доктрини, организационни структури, личен състав, подготовка, материални средства и инфраструктура, лидерство и оперативна съвместимост. В процеса на планиране способността се приема като количествено измерим капацитет на всеки структурен елемент на въоръжените сили. Всеки структурен елемент може да има повече от една способност и всяка способност може да се предоставя от повече от един структурен елемент. Важно е да се отчита, че никоя способност не съществува независимо от структурата, имаща организация, личен състав, платформи, системи и процедури, която в действителност носи или предоставя способността.

Оценката на средата за сигурност на този етап не наложи промени в ролята, мисиите и задачите на въоръжените сили, поради което първите две стъпки на показания на слайда процес на планиране не се проведоха.

Министърът на отбраната със своя заповед стартира „Прегледа на структурите”, като определи целта и обхвата, принципите, допусканията, критериите, задачите, националното ниво на амбиция и ресурсите на прегледа на структурите.

Въз основа на оценката на рисковете и заплахите за националната и колективна отбрана, на мисиите и задачите на Въоръжените сили и на министерските указания за определяне на необходимите способности се разработиха сценарии за планиране.

Те включват прогнозни събития с голяма вероятност за сбъждане и отговарят на правителствените очаквания за адекватен военен отговор на евентуално възникнали събития.

Сценариите формулират изискванията към необходимите оперативни способности и предоставят изходни параметри за планирането на възможни бойни операции, операции в отговор на криза и междуведомствени операции, в които могат да бъдат привлечени за участие Въоръжените сили на Р България.

В процеса на планиране се разработиха 10 сценария които бяха приоритизирани по критерии вероятност за сбъждане и очакван риск за националната сигурност в три групи.

Предложените сценарии послужиха за изходно начало при разработване на концепции на възможните операции и профили на способностите, които след съответното приоритизиране на наличните способности и способностите с дефицит, очертаха необходимата структура на Въоръжените сили в рамките на ресурсните ограничения за постигане на желаната крайна цел – оптимизация, реорганизация и изграждане на единен комплект въоръжени сили, способни да изпълняват широк диапазон от мисии и задачи за реализиране на националните интереси на страната. За всеки от сценариите за планиране се разработи концепция на операцията, включващи варианти на действие и изисквания към силите.

Утвърдените концепции на операциите и съответните изисквания към силите представиха цялостната картина от планирани военни действия със съответните изисквания. Концепциите обхващаха широк спектър от очаквани заплахи и обстоятелства, които бяха отразени в набора от сценарии. Това даде възможност за дефиниране на способности за постигане на определените цели и за установяване на взаимовръзката им със съответната доктринална база.

Необходимите способности на Въръжените сили за изпълнение на възложените им мисии са в пряка зависимост и от условията, при които ще бъдат приложени. Тези условия се отчитат с разработването на профил на сценария. Профилът на сценария съдържа: основните задачи; условията, при които трябва да се изпълнят задачите и стандартите, при които те се изпълняват.

В профилите на сценариите се дефинираха критично важните задачи за постигане на желаня краен резултат на операциите, параметрите на средата, в която се планира провеждането на операцията (физикогеографски, военни и невоенни) и степента на ефективност, която трябва да се постигне при изпълнение на дадена задача при дадените условия. В допълнение към профилите на сценариите се доразвиха и профилите на войсковите единици от ниво „батальон” до най-високо ниво на формированията.

Процесът по разработване на Профилите на способностите изпълни три основни цели: оцени настоящата структура на силите спрямо изискванията на операциите произтичащи от разработените сценарии; определи структура на силите (пакет от сили), предназначен да отговори на определени изискванията на операциите и послужи като основа при определяне на несъответствието между необходимите и съществуващите способности (недостиг от способности).

На базата на оценката на структурите беше разработен каталог с оперативни способности, структурирани в следните основни области: навременна наличност; ефективно разузнаване; развързване и мобилност; бойна ефективност; командване, управление и комуникации; логистично осигуряване; оцеляване и защита на силите.

Процесът за преодоляване на недостига от способности стартира с приоритизиране на утвърдените в анализа липси от способности на въръжените сили.

Необходимостта от определянето на приоритети е неизбежна поради това, че ресурсите никога не са достатъчни. Това означава, че следва да бъдат установени приоритети, които да насочват вземането на решения по отношение на това кои липси и недостиг от способности ще получат необходимото осигуряване с финансови и други ресурси, и кои няма. Като резултат от процеса на приоритизиране се изготви „Приоритизиран списък за необходимите способности”.

На основата на утвърдения „Приоритизиран списък за необходимите способности” се разработиха варианти с които, дадена липса от способност може да бъде преодоляна.

От особено значение за цялостния процес по преодоляването на липсите от способности е „Вземане на решение за преодоляване на липсата от способности”. При тази дейност окончателно се утвърждават:

- вариантите за преодоляване липсите от способности;
- необходимите финансови и материални средства за тяхното реализиране.

Решението за изпълнение на утвърдените варианти за преодоляване на липсите от способности се реализира в „План за развитие на въоръжените сили”. Той е основния продукт от фазата планиране и предоставя информация относно: промените в структурата на силите и личния състав; инфраструктурните проекти; проектите за модернизация, доставките от въоръжение, техника, оборудване и екипировка, извеждането на излишни материални средства.

4. Система за командване и управление

По време на „Прегледа на структурите” се разработи командна структура на въоръжените сили с ясно разписани функции и задачи с цел да бъдат премахнати бюрократичните звена и процедури. Планира се командната структура да се изгради на три нива – стратегическо, оперативно и тактическо.

На стратегическо ниво – Началник на отбраната и Щаб на отбраната с функции и отговорности:

- да предоставя военна експертиза при определяне на политико–военните рамки на развитие и използване на въоръжените сили, изготвя стратегическите планове на ВС;

- при възникване на необходимост за използване на ВС на базата на формулираните политически цели и задачи и желаното крайно състояние, да определя стратегическите военни цели и задачи, необходимите ресурси, формата на използване на въоръжените сили и да ги свежда на оперативното ниво за планирането и провеждането на операции;

- да осъществява командването и управлението на ВС на стратегическо ниво.

Началникът на отбраната е главнокомандващ на ВС и изпълнява функциите на стратегически командващ.

На стратегическо ниво при кризи от военен и невоенен характер структурата на командване и управление не се променя.

На оперативно ниво – **Съвместно командване на силите** с подчинени командвания на сухопътни войски, военновъздушни сили и военноморските сили .

Съвместното командване на силите управлява всички процеси в подчинените му структури относно:

- ежедневната дейност, събирането на данни за обстановката и състоянието на войските и силите от БА; подготовката на подчинените му командвания, войски и сили; поддържането на бойната и мобилизационна готовност; оперативното управление на дежурните сили и средства; развърщането на контингентите зад граница и тяхното административно управление;

- планиране на операциите в отговор на кризи на оперативно ниво в съответствие със стратегическите указания, разработените предварителни планове и стратегическите концепции за използване на видовете въоръжени сили;

- поддържане на постоянно действащ оперативен център за оповестяване на оперативните дежурни на министерствата и ведомствата, подчинените структури на министъра на отбраната и Българската армия, за подпомагане осъществяването на административно управление на контингентите зад граница, оперативното управление на дежурните сили и средства в мирно време.

Командващият на Съвместното командване на силите има пълното командване над подчинените му структури, войски и сили в мирно време и при кризи. Той осъществява правомощията си чрез подчинените му командващи.

Командванията на СВ, ВВС и ВМС организират и провеждат подготовката за използване на подчинените им съединения, части и подразделения самостоятелно или в състава на съвместни оперативни сили, изграждат и поддържат способности за планиране и управление, развърщане, осигуряване и поддръжка на действията на собствените сили и средства, подготвят и предоставят формирования за участие в мисии зад граница.

При провеждане на съвместна операция управляват тактическите компоненти, като формират компонентни командвания, или щабни елементи за управлението им.

Командването на СВ се изгражда със способности за развърщане извън пункта за постоянна дислокация, с възможности да покрие управлението на подчинените елементи в зоната на операцията, така че да осигури развърщането на основните сухопътни формирования и формированията за бойна и логистична поддръжка, способност за изграждане на преден команден пункт на Обединеното или Съвместното командване на силите.

Командването на ВВС поддържа постоянни оперативни способности за изпълнение на авиационни задачи. Щаба на компонента управлява действията по нанасяне на въздушни удари, териториалната и зонална ПВО, въздушно разузнаване, близка поддръжка от въздуха, изолиране на зона, участва в бойно и не бойно търсене и спасяване, ЕРБ, ранно предупреждение, тактически транспорт в зоната на операцията. Основен Пункт за управление на ВВС в мирно време и при кризи се явява Авиационният оперативен център с ASOC/ASBE. За ръководство на действията на военновъздушния компонент по време на операция се формира система за командване и управление, която включва и използва изградената в мирно време система и допълнително създадени центрове.

Командването на ВМС планира и управлява действията на силите в операции по контрол на корабоплаването, противоподводни, противоминни операции и др., операции по търсене и спасяване и действията на всички поддържащи средства на ВМС.

Щабът на военноморския компонент, в зависимост от характера на съвместната операция трябва да е в състояние да функционира като изнесен пункт за управление, като подпомага управлението на силите при изпълнение на различни задачи, които да бъдат проведени в интерес на съвместния командир, включително морски ескорт, подводни операции, защита на пристанища, транспортиране на сили от другите компоненти и др.

Тактическото ниво включва командирите и щабовете на формированията от СВ, ВВС и ВМС, подчинени на командванията;

Формированията за логистична и комуникационно-информационна поддръжка подчинени на Съвместното командване на силите – изграждат и поддържат способности за функционирането, развърщането и поддържането на системите за логистично, военно-географско осигуряване, осигуряването с мобилизационни ресурси и комуникационно-информационната поддръжка на

Българската армия за мирно време и на въоръжените сили при кризи. Организирант и ръководят специалната подготовка на подчинените формирования.

**Уважаеми господин министър,
Господа генерали, адмирали и офицери,
Дами и господа,**

В края на лекцията бих искал да подчертая, че начинът, по който ще посрещнем предизвикателствата, пред които сме изправени, ще предопределят бъдещето на българските въоръжените сили. Членството на Република България в НАТО и Европейския съюз ни дава уникалната възможност, но и голямата отговорност да изградим съвременни и модерни въоръжени сили и дадем своя принос към националната политика за утвърждаването на Република България като център на сигурността.

Същевременно използвам случая да кажа, че това ще осъществим всички заедно, като обединим усилията си и ги насочим към най-ценното което имаме, мъжете и жените в униформа.

Пожелавам на всички Вас успешна и ползотворна учебна година!

Благодаря за вниманието!